

АНГЕЛИК, ЩО ЗАГУБИВ ЗІРКУ

Чернігівський обласний театр ляльок імені Олександра Довженка.

Вистава «Ангелик, що загубив зірку»

Сергій Васильєв:

Формально «Ангелик, що загубив зірку» Чернігівського театру ляльок, звичайно, має меседж, сказати б, на всі часи: у кожного своя зірка (доля), мрія, та безкорисливість вища за прагматизм. Насправді ці ідеї присутні у виставі ненав'язливо і, хочеться вірити, потрапляють до свідомості маленьких глядачів контрабандно, обхідним шляхом, без дидактичного напуття, як це, зазвичай, трапляється у солідних і нещирих театрах. Тут, натомість, усе щиросердно й простодушно, і саме ця інтонація найбільше полонить. Попри позірну простоту, це, на мій погляд, дуже витончена, а в чомусь навіть новаторська річ. Не буду категорично стверджувати, що постановники свідомо вигадували її в стилі «арт-брюту», наївного мистецтва, але деякі ознаки свідчать про невипадковість такого рішення.

У програмці режисер Віталій Гольцов позначений ще й як автор сценічної версії п'єси, і відчувається, що він капітально «переорав» текст драматурга Неллі Шейко-Медведевої. Власне, використав його як стимул і трамплін для гри, де самі по собі сюжетні перипетії не мають принципового значення. У цьому приховується якийсь чарівний секрет цієї вистави, котра грається не просто для дітей, а ніби дорослими дітьми.

Звісно, можна говорити про щасливий збіг обставин – так-так, зірки, що дивовижним чином стали, осяявши цю роботу, але й треба констатувати, що і її творці нівроку попрацювали. Насамперед варто відзначити сценографа та художника костюмів Олену Загребіну. Цей арт-брют, де у розписах декорацій використано, до речі, малюнки 9-річного хлопчика Нестора Семенченка (носії цього стилю – саме діти й душевнохворі, котрі часто ховаються у хворобу від дорослості), безперечно, її заслуга, як і ангел, що являється сучасній малечі космонавтом у скафандрі з срібними крильцями. Як і строкати – чи то клоунські, чи то хіпстерські (а як їх розрізнити?!) строї героїв. Окремий комплімент композиторові Антону Гаркуші за його космічний лейтмотив і вдале використання живих інструментів – кастаньєт, маракасів, перкусійного трикутника та вульгарної гармошки.

Існування у жанрі буфонади диктує акторам сценічне середовище та костюми, а режисерське вирішення виправдовує циркову надмірність поведінки виконавців. Але це не просто імітація клоунади та музичної ексцентрики. На відміну від десятків вистав для дітей, де дорослі дяді й тьоті удають із себе дітей, в «Ангелику...» актори в доброму розумінні слова впадають у дитинство. Невипадково, здається, у залі під час вистави не чути жодного вереску, ниття, перешіптування, до якого ми звикли у театрі ляльок. І ця тиша – справжня нагорода театрові, де діти, нарешті, впізнають і осягають себе.

«Ангелик, що загубив зірку» Чернігівського театру ляльок – дуже достойне, чудово вигадане і майстерно зігране видовище, безперечно, гідне належати до числа найкращих вистав України.

Ганна Веселовська:

Казка Неллі Шейко-Медведевої про Ангелика, який загубив зірку, – доволі лаконічна за змістом та є мінімалістичним і стилістично дуже сучасним твором, генетично пов'язаним із сюрреалізмом. Тут немає звичних для казок звіряток, а є якісь дивні хлопчики, бабуса та її не менш дивний онук. Актуальність постановки саме цього твору – щонайменше в тому, що тут діють персонажі з нашого сьогодення, нехай навіть трохи гіпертрофовані.

Оригінальність режисерського задуму полягає в тому, що театральний майданчик використовується саме як простір для сюрреалістичної гри, а не показу повчального сюжету. Сюрреалістичність проявляється насамперед у трактуванні персонажів. Приміром, Ангелик – це лялька хлопчик-космонавт, якого водить янголоподібна дівчина. А роль Бабусі виконує у фарсовому ключі актор середнього віку Ігор Маджуга. Тобто у режисерському рішенні немає прямолінійних асоціацій, вони швидше парадоксальні, ніж очікувані.

Очевидно, про жодну художню цілісність мова не могла йти, якби не сценографія художниці Олени Загребіної, базована на малюнках 9-річного хлопчика Нестора Семенченка. На сцені знаходиться щось схоже на шафу і кілька ширм, із яких видобуваються різні предмети для гри, вони ж час від часу стають сховком для персонажів. Ці декорації ущерть вкриті малюнками специфічної кольорової гами: бордовий, кобальтовий, блідо-рожевий, срібний. Прикметно, що тут зовсім немає зеленого, бо вистава, просякнута урбанізмом, – про дітей, які вирости на асфальті.

До такого пародійного сценічного оформлення дуже пасують костюми, в яких є чимало прикмет суто дитячого одягу: комбінезон, короткуваті штани, латки, яскрава кольорова гама. А також це нагадує вбрання міських безхатченків, які одягають на себе все, що є. Підсилює цей сюрреалістичний настрій вистави музичний супровід (композитор Антон Гаркуша), провідним інструментом у якому є дитяче брязкальце. Отже, мотив бавлення з повсякденними предметами і важливими речами у цій виставі проводиться багатьма засобами.

У спектаклі діє повноцінний акторський ансамбль. Чотири виконавці не просто відчувають один одного, а й підігрують, міняються ролями. Попри назву, тут немає акценту на головній дійовій особі – Ангелику. Виставу поставлено так, що один актор через свого персонажа висвітлює іншого.

«Ангелик, який загубив зірку» – вистава нестандартна, така, що наче випадає із низки звичних для дітей. Але в цьому й полягає її принадність. Вона оповідає ігровою бешкетливою мовою, яка може роздратувати деяких батьків і вчителів, про дитячо-дорослі стосунки, наше суспільство, де, метафорично кажучи, зірку можна сховати в каструлю.

Своєрідність «Ангелика, який загубив зірку» та його сюрреалістичний оптимізм спонукає мене включити цю виставу до шорт-листа фестивалю-премії «ГРА».

Майя Гарбузюк:

Вистава пропонує сучасну інтерпретацію традиційних уявлень про світ янголів, створюючи конфліктне середовище поміж світами світлих думок і добра (Ангелик) та нашої суєтної буденності (Бабуся, нечемний онук, поліціант та ін.). Водночас і в щоденному світі постановники вбачають особливу красу, подаючи його засобами яскравої театралізації, відриваючи від натуралізму, побуту, ілюзорності, демонструючи дітям можливості театру-гри, театру-буфонади. У розкутій фантазії художника (участь у розписах декорацій брав дев'ятирічний хлопчик) і сценографа (Олена Загребіна), котрі створили надзвичайно креативний, стильний простір і костюми, полягає велика естетична цінність цього спектаклю.

Задум режисера Віталія Гольцова відійти від звичного, повчально-моралізаторського підходу до «янгольської» теми у бік її осучаснення та посилення ігрової, імпровізаційної природи, надзвичайно цікавий і важливий для виховання юного глядача. Найбільше він реалізований у візуальній складовій спектаклю та акторських роботах.

Тим часом не подолано певну схематичність драматичного тексту, подієвий ряд вибудовано винятково на зовнішній дії, що дещо спрощує сенси вистави. За ігровою розкутістю, ярмарково-балаганною атмосферою дійства нівелюються украй важливі питання: що саме відбувається із персонажами? як вони змінюються? яким є їхнє ставлення до предмета конфлікту – зірки? чому вони чинять так, а не інакше?

Вистава цікава тим, що поруч із дидактичною метою, переслідує суто мистецьку, художню – змодельовати світ, котрий максимально віддаляється від правдоподібності, збагативши його часто ірреальними, парадоксальними, по-дитячому щирими й наївними образами й візуальними темами. Це привчає дітей до неілюзійної мови театру та по-новому розкриває його креативний потенціал.

Точність акторського ансамблю, усвідомлення і виконання поставлених режисером завдань, здатність «тривати» в образах-масках є також однією із беззаперечних переваг вистави. Майстерність виконавців у роботі в живому плані й із лялькою, їхня сценічна привабливість, динаміка та завзятість сценічного існування – усе це становить мистецькі переваги роботи.

Спектакль, поза сумнівом, непересічний, зокрема залученням до роботи юного художника, плідністю такої співпраці, виразною атмосферою, акторськими роботами, дивовижною «дитинністю» погляду на світ. І хоч їй, на нашу думку, дещо бракує зібраності, детальнішого опрацювання образів-тем, тоншого нюансування, тим не менше вона заслуговує увійти до кола найкращих дитячих вистав фестивалю.

Анна Липківська:

Якою має бути драматургія для дітей, особливо молодшого віку? Очевидно, фантазійною, ігровою і з чітким (не обов'язково й навіть не бажано артикульованим лобово) моральним спрямуванням, – аби закладати базові ціннісні установки.

Казка Неллі Шейко-Медведевої про Ангелика, який загубив зірку, вповні відповідає цим вимогам: там є і символічний, і реальний шар сюжету, є переслідування, пошук, логічний хепі-енд і простір для фантазії постановників.

Якою має бути вистава для дітей? Одвічне питання. Театр для дітей робиться дорослими і великою мірою є лотереєю: вгадали – не вгадали? Особливо гостро ця проблема стоїть сьогодні, коли діти мають доступ до сучасних технологій, легко опановують такі віртуальні світи, що «підкупити» їх примітивом і бутофорією учорашнього дня не вдасться. Єдине, що лишається універсальним, – ігровий принцип.

Відносно вистави «Ангелик, що загубив зірку» (втім, це характерно загалом для театру ляльок), важко відокремити одна від одної роботу режисера Віталія Гольцова та художника Олени Загребіної. Очевидно, що саме візуальне рішення стало найпершою запорукою успіху чернігівської вистави.

Зоровий образ, запропонований сценографом, спирається на малюнки 9-річного (на момент початку роботи) Нестора Семенченка. Саме вони, «доведені» сріблом і «кислотними» кольорами, розміщені на універсальній конструкції на кшталт шафи з дверцятами, яка на сцені зображує і ширму, і квартиру Бабухи-Ухи, і всі інші локації.

Яскраво, з купою «фенечок» та упізнаних деталей (кеди, комбінезони з різнокольоровою аплікацією, водняний пістолет, мобільник, скейтборд) подані й персонажі, а надто Бабуха-Уха, такий собі растамен у темних окулярах і циліндрі (а на ньому – люстерка, маленькі фігурки тварин, плетені косички)... Те, що жіночу гістрохарактерну роль грає чоловік, є додатковим чинником комізму, втіленням того ж таки тотального ігрового принципу. Загалом же всі вони – наче великі оживлі ляльки, які вирвалися на волю і весело дуркують.

Відповідно, символічний шар вистави, представлений Ангеликом (тростьова лялька), дотепно вирішеним як космонавт у скафандрі з крильцями (скафандр нехай і «старомодний», але однозначно ближчий дітям, аніж традиційні янгольські шати). Обличчя Ангелика підсвічене з середини шолома, він підзвучений дещо медитативною «космічною» музикою, його голос оброблений так, ніби лунає дуже далеко.

У фіналі, коли ті, хто схибили, покалися, а зірка повернулася до Ангелика на небо, усі персонажі вдягають такі ж підсвічені зсередини шоломи космонавтів і «літають» у синьому світлі на тлі фосфоруючої декорації разом із зірками, яких тримають на тростинах. Важко сказати, чому це викликає таке захоплення (майже катарсис) і у дорослого глядача, – очевидно, вивільняється якесь давнє неусвідомлене бажання, щось «недогране» та «недомріяне» у дитинстві.

У виставі багато динаміки, і навіть «вставні», не передбачені текстом моменти, теж є суто ігровими (як «двобіт» Міліціонера та Грабіжника, вирішений як дуель між маракасами й кастаньетами під музику з «Кармен»).

За традицією, персонажі бігають по залу, звертаються до глядачів із запитаннями. Судячи з коментарів і відповідей дітей, які сиділи поряд, вони адекватно сприймають те, що бачать, і роблять саме ті висновки, які й планували постановники.

По суті, ляльковий план у виставі представлений лише Ангеликом (Марина Лахно), зірками й змією (у сцені в зоопарку), решта грається наживо, що є цілком логічним для цієї історії. Молоді актори Антон Шеремок та Роман Маджуга із задоволенням бігають-бавляться-мінються ролями, а Ігор Маджуга, очевидно, є «старожилом», у бекграунді якого – безліч найрізноманітніших казкових персонажів, тож він робить усе із так само молодим завзяттям, але виглядає вправнішим, точнішим, різноманітнішим (та й завдання в нього складніші).

Перед початком вистави співробітниця театру (педагог чи завліт) звертається до аудиторії із короткою вступною промовою про янголів і про те, що ми ніколи не знаємо, хто насправді є янголом – бо він може «жити» всередині безпритульної тваринки чи старезної бабусі. Цей пролог напрочуд важливий і в аспекті налаштування маленьких глядачів на виставу, і сам по собі, як моральна настанова, зроблена ненав'язливо, але доречно.

Вважаю, що не декларативно, а креативно, в ігровій формі впроваджувати важливі ціннісні настанови – саме те, що має робити театр у виставах для дітей. Чернігівський театр ляльок імені Олександра Довженка продемонстрував саме такі підходи – і досягнув мети (не втративши при цьому своєї «лялькової» природи), що варто поставити за приклад іншим.

Алла Підлужна:

Вистава грається у вже звичному для театру ляльок живому плані. Звісно, опанувати драматургічний матеріал акторам зручніше методами драматичної гри, але найголовніше, про що не треба забувати, – те, що в театрі ляльок головна дійова особа – лялька.

Прорахунок цієї вистави – відверто слабка драматургія. У п'єсі – вельми надуманий сюжет, невиразно побудовано конфлікт, тому мораль про те, що станеться з людиною, яка вкраде і привласнить чужу зірку, – губиться серед невмотивованої акторської метушні й галасу, якими підміняється динамізм сценічної дії. Хоча була можливість поставити притчу про те, яким чином можна зробити з дитини справжню людину з високими та непохитними ідеалами. Проте режисер пішов, скоріше, по зовнішній лінії проблематики. Поеднання земного і космічного простору на сцені вирішується досить однозначно, десь тут на землі існують якісь люди – троє персонажів, – а небом пролітає Янгол. Образ Янгола має вдалий іронічний підтекст, лялька цього персонажа – космонавт у скафандрі.

Режисерський прийом пошуку персонажами й переховування один від одного зірки повторюється, усі мізансцени побудовані як метушливе кружляння навколо центральної ширми-шафи. Його одноманітність робить виставу передбачуваною, позбавляє її можливого фантазійного польоту.

Не зовсім зрозуміло, чому роль Бабці грає чоловік, логіка такого призначення для мене відсутня. Аби було смішніше? Можливо, тому актор переграє, плюсує голос, кривляється, йде лише по зовнішньому плану, перекреслюючи можливий психологізм.

Акторське виконання вирізняється одноманітністю й повторюваністю пристосувань, артисти награвать, багато бігають по сцені й просто кричать. Образ Янгола вирішено теж доволі статично, у певні моменти він з'являється і просто «пролітає» навколо центральної декорації. Суперечливим виглядає і музичне оформлення вистави.

Щодо сценографічного оформлення: у чорному кабінеті сцени – шафи, площини, куби, розфарбовані цікавими малюнками й візерунками з багатою кольоровою гамою, на кшталт зразків наївного мистецтва. Палітра строката, весела, нагадує фантазійний світ дитячих начерків. Таке вирішення пасує для оформлення вистави для дітей. У подібному стилі оформлено й костюми персонажів, на них нашіто різнокольорові клаптики тканини з малюнками. Окремо такі костюми були би доречними, але вони губляться і зливаються із райдужною гамою запропонованої декорації. Це порушує загальну естетичність сценографічного образу.

Про оригінальність режисерського задуму не йдеться: це звичайна репертуарна вистава, яка має право бути в афіші театру.

